

TEHNIKA

ÜLKOOL

3 (1394)

8. märts

1994

TALLINNA TEHNIKAÜLKOOLI AJALEHT

REKTORI VEERG

Neid ridu kirjutama ajendas Ühelt Ameerika Ühendriikides õpinguid jätkavalt TTÜ tudengilt saadud kiri, mida siinkohal ka pikalt tsiteerin ja väga põgusalt kommenteerin, jättes järelduste tegemise lugeja osaks:

"Ülikooliharidusele jääb TTÜs omandatu alla just matemaatilise tagapõhja puudumise tõttu. Tegelikult ei ole see veel kõige olulisem. Siinseid üliõpilasi õpetatakse mõtlema, asjadest aru saama ja järeldusi tegema, aga meie pidime materjali korraaks pähe õppima ja kõik. Vahe kvaliteedis tuleb sisse just õpetamisviisist, ka paljus ebaolulise õpetamisest.

Kui siinsed üliõpilased teavad valemite kohta, kuidas need on saadud ja oskavad neid ka ise tuletda, siis meie teame võib-olla lõpptulemust, kuid mis selle taga seisab, jääb meile teadmata. Siinsed *undergraduate*-tudengid võtavad igal semestril ühe matemaatika kursuse, meie aga õpetati matemaatikat kaks semestril ja sealgi korralditi paljus keskkooli. Paljud edasised kursused ei eeldanud aga sellegi teadmist.

Arvan, et tekkinud nõiaringsi on väga raske lahti harutada. Vanad õppejõud ei saa aru, et selliste meetoditega ei ole võimalik õpetada, ja need, kes teisisiti mõtleavad, ei suuda neid ka ümber veenda. Siinne õppejõud peab väga hästi loetavat materjali teadma, sest tudengid on agarad arusaamatuid kohti esile tooma. Kivi ei saa aga loopida ainult õppejõudude kapsaaeda. Ka tudengid on meil palju passiivsemad ega innusta õppejõude end harima."

Kirjas öeldu viitab sügavalt olemuslikele vastuoludele meie tänases õppekavade ülesehituses ja nende realiseerimisviisist, mis ei ole ei ehtsalt rakenduskõrgkooliik ega ka ülikooliik. Kõik saab alguse eesmärgipüstitusest ja vastusest küsimusele: kes me oleme ja mida tahame.

Olav Aarna

23. veebruaril tähistati aulas Eesti Vabariigi 76. aastapäeva. Avaldame prof VALDEK MIKKALI poolt peetud

aastapäevakõne

Väga lugupeetud rektor Olav Aarna, kallid kolleegid, Eesti Vabariigi austajad!

Pühitseme Eesti Vabariigi 76. aastapäeva. Selle riigi aastapäeva, mille ajast kahe kolmandiku jooksul pole siin pinnal olnud Eesti riiki, vabadust ega ka aastapäevaaktusi. Ja siiski on meis midagi kestnud, on kestnud meis kõik need 50 okupatsiooniaastat, need 76 aastat ja kauemgi.

Ma ei ole ajaloolane ega humanitaar – ja seepärast tundsin tõsist muret mulle keemiateaduskonna poolt usaldatud austusväärse ülesande – tänase aktusekõne üle. Et mitte minna mõttetusse trafaretti tuntud teemade esitustega, lubage mul veidi mõtiskleda siiski selle edasikanduva üle meis endis. Mis on see, mis on meid toinud, see on mind ideena alati kiusanud.

Ma ei tahaks siiski, vaatamata tänasele tähtpäevale, minna tüüvalt ja härdalt pateetiliseks. Ilus oleks ju fraseerida stiilis, et see kestev oli eesti rahva vabadusihaga. Seesama, mis 700 aastat Eesti pikal orjuseajal hõõgus meie rahva hinges niikaua, kui "püüdnud löid kahel otsal lõkendama ja Kalev koju jõudis". (Muuseas, 700 + 50 oluks ka juubel orjusele!) Ma ütleksin siiski, et tõeliselt on kestnud Eesti rahva vaim, mida pole murda suutnud ei okupatsioonid, võõrisandate teenimised, ei kohutavad ähvardused ja karistused ega kutsed kollaborismile. Seega siis üsna nii, nagu soovis seda Jakob Hurt – väikerahvas peab olema suur oma vaimult. Vabadusihaga üksinda oleks vaid revolutsiooniloosung ja sellele lisatakse sealgi teisi mõjutusvahendeid,

nagu on paatoslik suurest Prantsuse revolutsioonist pärinev "Liberté, Egalité, Fraternité." Seega on peale vabadusihaga enda vaimu veel midagi muud rahvast ühendavat, meile endile omast, meie vaimu- ja mõtelaadi sisaldavat. Arvan, et rahva vaimu pole täpselt selle mõiste termin, mida arvan edasi kehtvat ja kandvat Eesti rahvast.

See nii kergelt mittetabatav termin peaks sisaldama nii vaimulaadi, vaimust, ühisolemise ja ka individuaalsuse vajaduse tunnetamist, nii vabadusihaga kui ka rahvusliku organiseerituse tunnustavat tunnetust. Ja seda kõike edasikandvalt, põlvest põlve, nagu see on olnud meie rahva muistendite ja lauludes, usundites, eriti aga sisemistes tõekspidamistes. On ju püütud selleks kasutada natuke teisemõttelist terminit "identiteet", aga seegi mõiste on vaid sinna poole, sest tähistab rohkem meie määratlust ja juuri kui vaimu.

Eesti rahva pärimuslike mõttemaailmade ja usundite probleemiga, millest on arenenud ka see soome-ugri iseloomulik jonn ja vaim, on vast ainsana arvestatavalt tegelnud Oskar Loorits. Mitte küll panes probleemi nii kõlava fraasina kui see nüüd on kombeks, et "kust tuleme, kes oleme ja kuhu läheme", on tema oma artiklites ometi nende küsimustele püüdnud vastust otsida. Oskar Loorits ei tee kahjuks üldistus, kuid tegeldes üksikprobleemidega on tema laiem eesmärk ometi selgelt tunnetatav.

Tohutult raske on aastatuhandete tagant leida seda tõeliselt ürgestilikkude. Ja kas see ongi oluline, sest

□ Jätkub 2. lk

küllap kujundusime meie paljudegi välismõjude kaasnemisega. Välismõjutustest on kahtlemata valdavaim olnud Saksa kultuuri ja ka mütoloogia 700aastane mõju. Nii kitsamas mõttes kultuur kui ka paljud pruugid, ended ja ebausud, ka ristiusk ise tuli siia germaanlastega. Meie jäädvustunud rahvatantsud ja viisid on ju suures enamuses natuke ikka härrasrahva sakslaste matkimised olnud. Kas germaanlaste Thor kohandus siin Taaraks enne sakslaste vallutusi või eksisteeris tõesti eestlaste mõtte maailmas selline jumal, sedagi pole suudetud selgitada. Küll aga oleme oma kujutlustesse igikestvalt toonud looduse tervikuna, metsavanad, soome-ugri metsahõimudele nii hästi kohanduvad gooti head vaimud, haldjad ning ka viikingite pealiku Kalevi tähenduse. Hulgaliselt on sisse valgunud igasugu pseudomütoloogiat, küll germaani, küll soome eeskujudest. Terve Eesti jumalate ja vanemate panteon variseb ju Oskar Looritsa uurimustes kokku pseudo-Olymposeks. Kõik Vanemuised, Ilmarised, Pikkerid, Ukud jt personifitseeritud jumalad on kirjanduslik import. Hoopis tõenäosem on loodushaldjate (ehk ka nõidade) ja vaimude usk, kusjuures domineerisid head kaitsevaimud, keda tuli austada ja arvestada. (Kas siit ka meie kohatine naiivsus kurjade haldjate, st vallutajate suhtes? Kas või hilisajal!) Kas siis ongi edasi kandunud üldse midagi ürgeestilikku? Püüdsin vaid näidata, et välismõjud on muidugi kohutavalt suured ühele väikerahvale – aga ikka sulatab rahvas nendest kokku midagi sellist, mis sobib temale ja haakub tema hingega. (Allitereeruv riim ja lausendus on omased nii viikingitele kui ka eestlastele!) Rahvas nagu tunnetab, mis on talle sobiv, kasulik ja edasiviiv. Vene mõju, mis sisenes Pihkva kandist, pidurdus õnneks setude maa-alal, kuid Eestigi enda mõju väljus praeguse Narva kandist soome-ugri rahvastele ja teistelegi. Soome-ugri rahulik metsade rahvas ei olnudki nii väike, kuid oma rahulikkuses oli ta kergelt alistatav, nagu ütleb vene ajaloolane Karamzin. Oli alistatav nii füüsiliselt kui vaimselt – kuni Eesti ja Soome piirideni. Siin oli midagi ees – ees oli teistsugune ja juba arenenum euroopalik vaimulaad! Hüppamegi üle pika orjaaja ärkamisaega.

Meie vaimulaadi on edasi kultiveeritud just ärkamisaegsete eesti kultuuritegelaste poolt, Euroopa tolaegset kõrgtaset arvestades küll naiivromantiliselt ja paljuski jäljendavalt (Koidula näidendidki on jäljendused), kuid tolaegset eestlaste keskmist arengutaset arvestavalt. Kippus ju tol ajalgi tõestuma see vana paradokslik aksioom, et osa rahva eliidist reedab oma rahva kõige kergemini. On palju ajaloole kadunud silmapaistvaid "ülekarunud" väikerahvaste liikmeid ka meie kadaklikke-pajuvenelaslikke või anglofitseerunud isikuid – on arvatud, et nad on üle kasvanud ümbruskonnast, tunnetanud paremini ümbritseva üleolekut – kuid nad on kaotanud oma rahva. Vastandina sellele võime auga oma eesti vaimulaadi hulka lugeda paljude väliseestlaste eestluse säilitamist, kuid lahkunud eliit olid nemadki ja rahvast pidi edasi kandma siiski Eestimaa.

Kui maarahvast oli kasvanud Eesti rahvas (muuseas on huvitav, et sõna Eestigi on sisuliselt sobitunud laensõna!), kui oli säilitatud eestilik vaim ja oli ära tabatud suurriikide eksisteerimise paus (Vene ja Saksa revolutsioonid 1917–1918), suudeti kehtestada iseseisvus. Olid ju tolaegsedki Eesti poliitikamehed veel 20. sajandi algul uskmatud iseseisvumise võimalikuses, isegi J. Tõnissoni jt esimesed mõtteavaldused oma Eesti Eduerakonna loomisel ei taotlenud iseseisvust. Esimesed hilisemad poliitilised deklaratsioonid iseseisvusest kuuluvad siiski J. Tõnissonile. Kuid rahva vaim ja hää avaldus ka siin märksa varem: Kristjan Jaagu "Kas siis selle maa keel," ja eriti rida J. Liivi küll igatuslikke, kuid siiski esimesi otseseid oma Eesti riigi taotlusi sisaldavaid luuletusi ilmus juba 1880.–1890. a. Üks Eesti sümboleid on mulle alati olnud Juhan Liiv. Oma luuletustes on ta tunnetanud tervet Eesti olukorda kas või 1905. a. Kui puudusid veel kindlameelsed juhid, ütles ta:

*Te austage mehi
kes kasvand valguses
kes teaduses krooni saanud
kes töö on selguses.
Ja kui neid mehi ei ole
siis endil' nad mõelge
kõik voorused mõelge kokku
ei mind mitte tõesti.*

See kokkumõtlemine oli ju paleuse loomine õigetest idealistlikest, aatelistest juhtidest. Järgnesid pessimistlik "Must lagi on meie toal", "Ma lillesideme võtaks", "Kes meeldida tahab, peab roomama."

*Sa oled kui salanaine
mu kallis isamaa
ja seda küll avalikult
ei tohi nimeta! (1909)*

Me poleks eestlased, kui need salmid ei oleks me praeguses hingelaadis. Nad on meile kõigile tuttavad – ja seepärast olemegi ühised eestlased.

Jah, Juhan Liiv oli see väikene mees, kel helin helises rinna sees, helises vabaduse janul! Kui meil ei oleks neid luuletusi, ei oleks meil ka seda eesti vaimu, mis temas helises ja millele me nüüd tuginema! On ju öeldud, et ei saa olla eestlane, kui ei tunta oma peas ja südames 10 J. Liivi luuletust. Nende teadmine kuulub ühe olulise osana meie vaimulaadi, oli selle kujundaja. (Olen seepärast veidi ettevaatlik noorte ida ja lääne väliseestlastegagi.) Kas pole ennustuslikult öeldud:

*Küsime kunas tuleb, kunas tuleb aeg
mil me lipud käes, kõrvu seisame
kui enda vabadusele laulame
kui me vabadusele tänu anname! (1901)*

Nii pandi alus eesti vaimulaadile. Siia lisandusid M. Under, H. Visnapuu, H. Runnel.

Kui nüüd luuleilmast korraks tulla reaalsusse – siis sealgi kõlab see küll teisiti, kuid suur demokraat Tomas Masaryk ütleb: "Ühiskonna poliitilist ja sotsiaalset normaalolukorda pole võimalik saavutada ilma tugeva individualismita, ilma üksikisiku vaba initsiatiivita. Seega on vaja rõziimi, mis võimaldab areneda indiviididel, keda loodus on nii füüsiliselt kui ka vaimsete võimetega ebavõrdsest varustanud."

Masaryk ei poolda toorest kapitalismi, vaid poliitilist, majanduslikku ja sotsiaalset demokraatiat. Venemaa vabanes tsaarist, kuid mitte tsarismist. Venelased on liig ebakultuursed ja tsarismist rikutud, neil on seljas tsaarimunder, kuigi kannavad seda pahupidi pööratult. Venelane oskab pahupidi pöörata isegi saapaid, ütleb Masaryk.

Midagi sarnast Masaryki taotlusega on ka meie taotlus "Unistus inimnäolisest Eestist", nagu ütleb Rein Veidemann. Sest

*Ei taha mina tagasi
ei tea mis küläseid aegu
ma tahan olla õnnelik
siinsamas ja just praegu. (A. Alliksaar)*

Ja kui kõik ei lähe nagu igatseme-unistame, siis võime vaid J. Liiviga end lohutada:

*Isamaa!
Sinuga olen õnnetu ma,
õnnetum ilma sinuta!*

Ilusat Eesti iseseisvuspäeva pühitsemist Teile kõigile. Olgem täna siiski õnnelikud.

Seltsielu kroonika

Andres Jõesaar, endine mehaanikastudeng, kauaaegne TPI rockiklubi president, praegune RTV ärijuht.

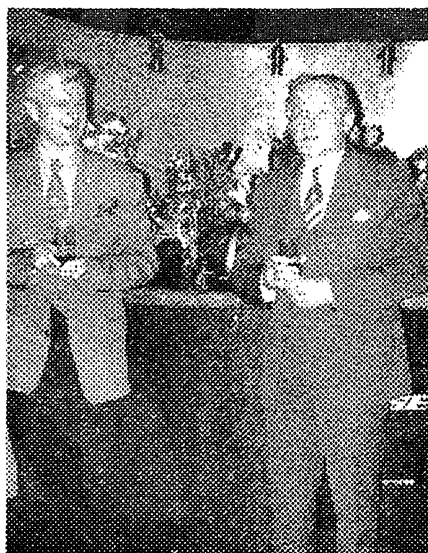
Valentinipäeval tähistas oma sõprade päeva Tehnikaülikooli klubi kauaaegne direktor ja populaarne ajakirjandus- ning muusikategelane härra **OLAVI PIHLAMÄGI**. 45 tähendab talle eluaastaid, 25 aastat tagasi algas aga Vikerraadio keskkõoprogramm, mis kujunes tol ajal Eesti noorsoo konsolideerijaks. Olavi on olnud paljude enim kuulatavate keskkõoprogrammide autor. Juuresolevad fotod hotelli "Palace" Sky-baarist, kus pidulik sündmus mõnusalt sujus.

Fotod Liivimaa kroonikutelt.

Carte Blanche, C'est la vie ja endine Eesti Raadio peadirektor Peeter Sookruus, praegu samas välissaadete peatoimetaja.

OLAVI PIHLAMÄGI 45/25

Nimekaimud.

Keskel Valentini-päeva pühalane, keda assisteerivad "raadioema" Helgi Erilaid (vasakul), kellega koos on 25 a tehtud keskkõoprogrammi. Paremalt hr Olavi pärisema, keda juubilariga seob 45 aastat.

Tehnikaülikooli ajalooliste isikute tähtpäevi märtsis

100 aastat tagasi, 19. märtsil 1894. a sündis Haapsalus **Arnold Gering**, tulevane elektriinsener ja eesti skaudi liikumise tegelane. TTs a-il 1920–1928 õpetas järgmisi aineid: nõrkvoolutehnika, akumulaatorid ja elemendid, tööstuse juhatamine ja organiseerimine. Suri 22. jaanuaril 1955. a Rootsis. Ülevaate **Arnold Geringu** tööst insenerina ja skautluse edendajana pakub tähtpäevanäitus 14.–28. märtsini raamatukogus.

120 aastat tagasi, 27. märtsil 1874. a sündis Võrus metsateadlane **Oskar**

Evald Daniel. TTs õpetas metsaasjan- dust a-il 1925–1927. Suri 3. mail 1945. a Saksamaal.

110 aastat tagasi, 29. märtsil 1884. a sündis Arula vallas **August Velner**, hariduselt teedeinsener ja eesti hüdroloogia rajajaid. TTs a-il 1922–1936 õpetas hüdraulikat, veejõu kasutamist, meteoroloogiat ja hüdroloogiat. TTÜ õppejõud a-il 1944–1950, teede ja vesiehitiste kateedri professor aastast 1940. Suri 3. detsembril 1952. a Tallinnas. Poeg Harald-Adam Velner on

veekaitse professor keskkonnatehnika instituudis.

115 aastat tagasi, 31. märtsil 1879. a sündis Tallinnas **Ottomar Julius Martin Maddison**. Tuntud sillaehituse eriteadlase elu oli 30 aastat seotud eesti inseneride koolitamisega. Alustas 1921. a TTs, kus õpetas seitset õppeainet, jätkas Tartu Ülikooli tehnikateaduskonnas ning tehnilise mehaanika ja raudkonstruktsioonide professorina TTÜs kuni 1950. A-il 1923–1944 oli Riikliku Kaitsekoja direktor. Suri 30. jaanuaril 1959. a Tallinnas.

TTÜ Nõukogus

15. veebruaril

Istung algas tänukirja ja teenete-medali "Mente et manu" üleandmisega eelõppeosakonna juhatajale MAIE SILDVEELE, kes on üle 30 aasta TTÜs kohusetundlikult töötanud.

Seoses akadeemilise kohtu koosseisu volituste lõppemisega esitas tegevuse aruande kohtu esimees Gabriel Hazak. Ta ütles, et 3 aasta jooksul on olnud arutusel ainult üks kohtuasi ja et "kohtu suurim soov on püsida pidevas tööpuuduses". Nii mõnigi kord on inimesi vestluse korras vastu võetud ja konfliktid seega leevendunud ning haihtunud. Otsustati: vastavalt akadeemilise kohtu põhimäärusele teaduskonnandukogudes valida akadeemilise kohtu uue koosseisu kandidaadid ja II koosseisu valimised korraldada nõukogu 15. märtsi istungil.

Raamatukogu olukorrast kõneles direktor Konrad Kikas. Raamatukogu arengukava kinnitamine lükati edasi, et seda konkretiseerida.

Uue palgaeeskirja eelnõu tutvustas eelarvekomisjoni esimees rektor Olav Aarna. Töölepingu sõlmimisel määratakse töötajale ametipalk, mille aluseks on Kultuuri- ja Haridusministeeriumi poolt kehtestatud palgamaatriks, ametikohtade palgaastmed ja liigitus. Lisatasu võidakse töötajale maksta eeskujuliku ja tulemusliku töö eest või täiendavate töölepingu(lisa)s määratletud tööülesannete täitmise eest.

Rektor selgitas ka eelarvestamise põhimõtteid tehnikaülikoolis. Otsustati kinnitada TTÜ nõukogu arengukomisjoni põhimäärus ja reorganiseerida arengukomisjon. Selle komisjoni ülesandeks on nõukogule ette valmistada ülikooli arengukavu, TTÜ põhikirja, põhimäärusi, eeskirju jm normatiivdokumente.

Nõukogu otsustas kiita heaks teaduskondade reorganiseerimise kava ja likvideerida 1. juulist 1994 teaduskonnad senises koosseisus. Samas lõpevad ka dekaanide volitused. Kõigil instituutidel ja keskustel soovitati alustada omavahelisi läbirääkimisi uute teaduskondade kujundamiseks.

PROFESSOR JEVGENI FOMINÕH 70

12. märtsil saab 70 aastaseks majandusteaduskonna grand old man Jevgeni Fominõh.

Alustanud karmidel sõja-aastatel töölisena Maardu Keemiakombinaadis, on Jevgeni Fominõh jõudnud TTÜ kaitsemajanduse instituudi töö ja tootmise korraldamise erakorraliseks professoriks. Sinna vahele mahuvad 1950. a TPI majandusteaduskonna tööstusökonomika eriala kiitusega lõpetamine, töötamine osakonnajuhatajana ETKVL Kaubandusliku Inventari Tehases ja tehases "Punane Ret" ning 1959–1963 Rahvamajandusnõukogu Masinaehituse Valitsuse Töönormatiivide Uurimise Büroo juhatajana. Nendel ametikohtadel tegutsedes tekkis J. Fominõhil elupõline huvi töö ja palga probleemide vastu, mis viis ta TPI aspirantuuri ja 1964. a majanduskandidaadi väitekirja kaitsmisele. Kõrvuti teadustööga algas J. Fominõhi pedagoogilis-administratiivne karjäär, algul põhitöö kõrvalt, 1963. aastast dotsendina TPI-s, 1966–1979 majandusteaduskonna

prodekaanina ja 1982–1987 tööstusökonomika kateedri juhatajana. Juubilaril eestvedamisel loodi 1968. a TPI-s töö ja juhtimise teadusliku organiseerimise labor, mille teaduslikuks juhendajaks ta oli 1968–1987.

Professor J. Fominõh on juhtiv õppejõud ja tunnustatud spetsialist töö normimise ja -korralduse alal. Ta on esinenud loengutega ka välismaal, on paljude teadustööde juhendaja ning originaalõpikute autor ja kaasautor. Avaldanud üle 65 publikatsiooni. Olnud mitmete teadusnõu-

kogude liige ja ühingu "Teadus" juhatuse esimehe asetäitja. J. Fominõhi teeneid on märgitud aukirjade, tänukirjade ja ordeniga.

Tunneme juubilaril kui alati lahkett ja abivalmis kolleegi, huumori- ja muusikalembest seltskonnainimest, talisuplejat ja kolmekordset vanaisa.

Soovime Sulle edu ja tervist veel kauaks!

Kolleegid

□ Alguis 30. nov. 1993

Nuut, Jüri – matemaatika ja mehaanika erakorraline (1936), korraline prof 1938–1941, rektor 1939–1941.

Paavel, Vladimir – veemajanduse ja vesiehituste erakorraline prof 1936–1941, prorektor 1938–1940.

Parts, Adolf G. – füüsikalise keemia erakorraline (1936), korraline prof 1939–1943, prorektor 1940–1943.

Poom, Eduard – ettevõtte organiseerimise ja planeerimise prof 1940/41.

Raud, Arnold – poliitilise ökonomia kateedri prof 1940/41.

Reintalu, Karl – adjunkt – (1942), erakorraline 1944.

Reinvald, Otto – elektrotehnika erakorraline prof 1937–1940.

Sipsakas, August – marksismi-leninismi aluste kateedri prof 1940/41.

Vaabel, Juhan – statistika ja raamatupidamise kateedri ning krediidi ja finantsmajanduse kateedri prof 1940/41.

Vihalem, Paul – tsiviil- ja tööstiguse kateedri prof 1940/41.

Vörk, Hans R. – elektrotehnika adjunkt – (1942), erakorraline prof 1944.

Kõige suuremaid kaotusi keerulistel 40. aastail kandis ülikooli professor. Jättes arvestamata 1940/41. õppeaastal TTÜsse ajutiselt sattunud 7 professorit,

allpool mõned faktid 21 persooni – õppejõu ja teadlase – saatusel. E. Maltenek suri 1938. a, O. Reinvald 1940. a, P. Kogerman kütuditati 1940., J Nuut evakuerus 1941. Aastail 1941–1944 põgenes Läände 11 professorit (H. Einberg, H. Freymuth, E. Jaakson, N. King, J. Kopvillem, A.

Linari-Linholm, R. Livländer, O. Martin, V. Paavel, A. Parts, K. Reintalu). Nii et ainult 6 professorit pääses tollal kõige karmimatest katsumistest, ent peale sõda tuli ikkagi mõnel taluda repressioone. Kõigil pagulastel õnnestus leida erialast tööd või jätkata akadeemilist karjääri.

TT ja TTÜ õppe- ja teadustöö sisule ning korraldusele peamise panuse andnud isikute meenu-tamisega lõpeb tänasega lühiaartiklile sari.

Koostanud IMBI KAASIK

KES OLI KES
Tallinna Tehnikumis ja
Tehnikaülikoolis
1918–1944